

KÖRINTERJÚ A FORGALMAZÁS JÖVŐJÉRŐL

„A mozikkal együtt sírunk, együtt nevetünk”

SOÓS TAMÁS DÉNES

A KORONAVÍRUS JÁRVÁNY MIATT BEZÁRTAK A MOZIK, ELAPADTAK A BEVÉTELEK. MILYEN ESZKÖZEI LEHETNEK A FILMFORGALMAZÁSNAK A KARANTÉN IDEJÉN, RADIKÁLISAN MEGVÁLTOZTATJA-E A VÉSZHELYZET A FILMFORGALMAZÁS JÖVŐJÉT?

Böszörményi Gáborral, a Mozinet vezetőjével, Bognár Péterrel, a magyarhangya alapítójával és Liszka Tamással, a Budapest Film új igazgatójával beszélgettünk – a veszélyhelyzet miatt nem egy kerekasztalnál, hanem külön-külön.

BÖSZÖRMÉNYI GÁBOR (Mozinet)

• *Hogyan éltétek meg a mozibezárásokat és mekkora kiesést jelent ez a Mozinetnek?*

Az európai függetlenfilm-forgalmazás úgy működik, hogy a producerek megbíznak sales cégekben, amelyek országoként értékesítik a filmeket a forgalmazóknak, amelyek miután elkészítették a magyar feliratos, szinkronos kópiákat és finanszírozták a marketingkampányt, 40-50 %-ot kapnak a moziktól a jegybevételekből. Ha nincs jegyeladás, nincs bevétel sem, a mozikkal együtt sírunk, együtt nevetünk. A mi bevételünk egyik hétről a másikra 95 %-kal esett vissza. Abból a szempontból szerencsések vagyunk, hogy a járvány egy viszonylag sikeres időszakot szakított félbe – mi forgalmaztuk az *Élősködőket*, és több filmünk is jól ment a mozikban –, és néhány hónapra vannak tartalékaink, de kérdés, hogy az említett rendszer a járvány után is fennmarad-e. Valószínűleg sok közepes méretű sales és forgalmazó cég csődbe fog menni. A kisebb cégek rugalmasabbak, kevesebb embert kell fizetniük, a nagyoknak pedig több a tartalékuk, és több lábbon állnak, sokszor gyártással, moziüzemeltetéssel is foglalkoznak. Elképzelhető, hogy az így keletkezett vákuumba

belépnek majd a streamingszolgáltatók, ahogy a Netflix is elkezdte már mozikban bemutatni néhány saját filmjét. Gazdasági szempontból ennek a helyzetnek a nyertesei a streamingcégek lehetnek. Lehet, hogy mi is több filmet fogunk átvenni tőlük és moziba küldeni, mielőtt felkerülnének az online platformokra.

Nehézséget jelent a filmfesztiválok elmaradása is. Most készülünk az októberi 10. Mozinet Filmnapokra, amire szerettem volna még 3-4 filmet venni Cannesban, Karlovy Varyban, Velencében. Kérdés, hogy egyáltalán érdemes-e filmet vásárolni, mert most még annyira sem tudjuk megbecsülni, mennyi bevételünk lesz belőlük, mint egyébként. Gyakran a forgatókönyv alapján vásárolunk filmet, de most, hogy a forgatások is leálltak, a sales-esek nem tudják garantálni, mikor lesz kész a film, és leforog-e egyáltalán.

• *Milyen alternatív forgalmazási technikákkal próbálkoztok?*

Májusban elindul a CineGo.hu, egy olyan oldal, amelyen kizárólag művészfilmek, nem hollywoodi animációk és dokumentumfilmek érhetőek el, a Mozinet és más magyar művészfilm-forgalmazók kínálatából. Van havi előfizetés, de akár egy-egy filmet is ki lehet kölcsönözni vagy megvásárolni. A filmjeink évek óta elérhetőek a Telekom és a Vodafone/UPC kínálatában is, itt néhány alkotás nagyon szépen működik, de a legtöbb filmet nem találják meg a nézők, mert nem ilyen tartalmat keresnek ott, vagy nem kapunk elég látványos megjelenést. Ezért sokat várunk ettől az oldaltól, aho-

va reméljük, hogy össze tudjuk gyűjteni az art mozik közönségét, az emberek megnézhetik, amiről lemaradtak a mozikban, vagy újranezézhetik a kedvenceiket.

• *Néhány amerikai stúdió online mutatta be a mozikból kiszorultfilmjeit. Ez nálunk nem járható út?*

Nekünk három filmpremierünk vált kérdőjelessé, ebből kettőnek, *Az első árulónak* és *A láthatatlanoknak* szerveztünk távmozis vetítést a Budapest Filmmel, de én ezeket elővetítésnek hívom. Magyarországon a CineGo előtt nem volt olyan VOD platform, amely művészfilmekre specializálódna. A fent említett nagy szolgáltatók VOD-oldalain egy négy-szeres Oscar-nyertes filmnek, mint az *Élősködők*, amely 55 ezer nézőnél tartott a mozikban, és még simán hozott volna 20-25 ezret, jó megjelenést tudunk biztosítani, de mondjuk *Az első áruló* csak a töredékét tudná hozni ezeken a felületeken a mozis nézettségnek. Akkor tudjuk kiváltani a mozis megjelenést ebben a válsághelyzetben, amikor csak otthonról lehet filmet nézni, ha van erre egy megfelelő honlap, ahol elérjük a nézőket. A Vimeo, ahol a filmjeink most elérhetőek, teljesen alkalmatlan erre.

• *Miért?*

Sok elvárásnak nem tud eleget tenni: nem lehet teljesen magyarra állítani a kezelőfelületet, nem lehet forintban, csak dollárban vagy euróban megadni az árat, és nincs előfizetési lehetőség sem. Van, aki elkezdte a regisztrációt, de félbehagyja, mert angol szövegekre kell kattintgatni, és arra gondol, talán a filmhez sem lesz magyar felirat vagy szinkron.

• *Tartasz tőle, hogy a járvány alatt az emberek még jobban hozzászoknak az online filmnézéshez, és hosszú távon csökkenhet a mozi járási kedvük?*

Nem, mert a stream és a mozi két különböző igényt elégít ki. Az egyik azt, amikor végre elaludt a gyerek, és van még annyi energiám, hogy megnézzek valamit, a másik pedig azt, amikor ki akarok mozdulni, és megnézni egy új filmet,

amiről jókat hallottam. A mozinak sokkal inkább a koncert, a színház és egyéb, ki-mozdulással járó kulturális tevékenységek a konkurenciája, a streamnek pedig az olvasás, a tévézés és a zenehallgatás. Én most arra készülök, hogy nyáron zárva lesznek a mozik, aztán meglátjuk, ősszel mi történik. Az biztos, hogy óriási dömping lesz művészfilmekből. Alapból is zsúfolt az őszi szezón, de most az elmaradt premierok és a filmfesztiválok, filmhetek is valószínűleg akkor kerülnek pótlásra. Ugyanakkor a keresletet nehéz megbecsülni. Lehet, hogy sok ember várja, hogy mehessen újra filmet nézni, és telt házasok lesznek a vetítések, de az is, hogy kongani fognak a termek az ürességtől, mert megszoktuk a járvány alatti hónapokban, hogy tartani kell a tömegetől.

• *A te szemedben mi az optimista/pesszimista forgatókönyv a járvány lefolyására?*

Az optimista az, hogy júliusra megszűnik a járvány, a mozik újranyitnak, a foci Eb és az olimpia kiesése miatt csökken a konkurencia, és az emberek annyira szeretnék együtt lenni, hogy özönlenek a mozikba. A pesszimista az, hogy még egy év múlva is ott tartunk, mint most, és lehet, hogy lesz egy tök jó VOD platformunk, csak épp nem tudunk rá felrakni új tartalmat, mert nem készülnek új filmek, a mozik pedig tönkremennek. A Mozinetnek öt embert kell eltartania havonta, nekik egyelőre nem csökkentettük a bérüket, de kérdéses, hogy meddig tudjuk fenntartani ezt az állapotot. Én egyelőre fél évre tekintek előre, és fél évet túlélünk. Az biztos, hogy most mindenki fel fogja élni a tartalékait.

BOGNÁR PÉTER (magyarhangya)

• *Hogyan változtathatja meg a járvány a klasszikus, mozikra épülő forgalmazási rendszert?*

Ezt most még senki sem tudja. Az biztos, hogy hosszú folyamat lesz újra beépíteni a mozikat. Amikor Kínában újranyitottak a mozik, átlagban kevesebb,

mint egy ember ült a vetítéseken. Én arra tippelök, hogy nyár elejére feloldják Magyarországon a veszélyhelyzetet, és 100 fős termekben lehet majd vetítéseket tartani, de az első 2-3 héten nem fog senki moziba menni.

• *Elképzelhetőnek tartod, hogy az emberek a járvány alatt „leszoknak” a moziba járásról?*

A járvány után új korszak fog kezdődni. A magyar mozik eddig nagyon el voltak kényelmesedve. Most valószínűleg sokkal többet kell majd tenniük azért, hogy visszacsalogassák a nézőket. Eddig csak a filmforgalmazók hirdették a filmeket, a mozik pedig vagy befogadták, vagy nem. A mi filmjeinket általában nem, tisztelet a kivételnek. Ahhoz, hogy egy magyarhangya film bekerüljön a multiplexbe, térdre kell esnem és a tetemes VPF (virtual print fee) ajánlatok mellett se biztos, hogy szóba állnak velem. Sajnos még az artmozikban is folyamatos közharcot kell vívunk, hogy megfelelő előadásszámot biztosítsanak a filmjeinknek, mert a budapesti művészmozikokat, mint egy vírus, elárasztották az europuding-szappanoperák. Hihetetlenül alacsony minőségű vígjátékok mennek a legjobb vásznakon napi 6-7 előadásban, míg a magyarhangya filmjeinek 1-2 kora délutáni vetítés jut. Ha a Bem mozi nem lenne, nem is tudnánk kellőképpen futtatni a filmjeinket. Én úgy gondolom, hogy tudatosabb közösség szervezésre lenne szükség. A mozik részéről is. Csak egy példa: Londonban a Curzon mozinak kampányai vannak az Instagramon, eseményeket szervez Facebookon és a közönségét online is ellátja filmekkel. Angliában a mozik is kiveszik a részüket a filmek reklámozásából. Végül is a mozi-jegy több, mint felét ők teszik zsebre.

• *Milyen alternatív forgalmazási technikákkal próbálkoztok?*

Mi is részt veszünk a művészfilmes VOD platform, a CineGo elindításában. A művészfilmek online értékesítése akkor működhet, ha a magyar forgalmazók összeteszik azt, amijük van. Sajnos a magyar piac olyan kicsi, hogy egy forgalmazónak egyedül nem éri meg online tékát létrehozni. Ezt a helyzetet pedig a nézők szívták meg. Míg egy angol vagy egy amerikai válogathat az online művészfilmes kínálatban, a Magyarországon forgalmazott filmek óriási szegmensének nincs online lenyomata. A többi szolgáltató fittyet hány a művészfilmekre – a Telekom és a UPC hátán mi csak púp

vagyunk –, és ma már az a lehetőség sincs, hogy bemenj az Odeonba, és levedd a polcra DVD-n vagy VHS-en ezeket a filmeket. Eközben pedig felnő egy korosztály, amelyik nem ismeri azokat a filmeket, amelyekhez nincs hozzáférése, következésképp filmművészeti alfabetává válik.

• *Milyen nemzetközi példák vannak előtetek?*

A művészfilmes VOD-nak van itthon is hagyománya, a Filmklicken, amelynek alapítója voltam, 2006 és 2010 között 400 film volt elérhető. Nemzetközi szinten is működnek fenntartható művészfilmes platformok, mint a Mubi vagy a Spamflix. A Mubi minden nap egy filmet mutat be, és az egy hónapig marad elérhető az oldalukon. Az ő példájuk azt mutatja, hogy nem kell többezés katalógust tartani. Ha minden nap tudsz friss tartalmat nyújtani, és arra fel is tudod hívni a figyelmet, akkor akár havi 30 új filmmel is lehet online tékát működtetni. Most jött el a legjobb idő arra, hogy mi is kipróbáljuk, hogyan tudnánk jobban kiszolgálni az online közönséget, és közelebb vinni hozzájuk azokat a filmeket, amikről lemaradtak a mozikban.

• *Említetted a közösségépítést. Megnöhet a járvány után az igény a közösségi forgalmazásra?*

Ez egy folyamatos küzdelem. Mi arra jöttünk rá, hogy minden filmnek más a célközönsége. Azok között, akik megnézik a *Szcientológia*, *avagy a hit börtönét*, vagy *A kigyó ölelését*, nincs sok átfedés. Könnyebb lenne úgy közönséget építeni, ha egy típusú, mondjuk LMBTQ-filmeket forgalmaznánk, mi viszont hol egy fontos társadalmi kérdéssel foglalkozó filmbe, hol egy művészeti dokumentumfilmbe, hol pedig egy filmes csemegébe szerettünk bele. El kellett fogadnunk, hogy valamelyiknek 10 ezer nézője van, valamelyiknek 600. Amikor optimisták voltunk, úgy gondoltuk, hogy lesz egy összetartó 500-1000 fős társaság, amely a *Cinema Niche*

kereteiben megfinanszíroz olyan premiereket Budapesten, amiket egyik forgalmazó sem mert bevállalni. Sajnos nem lett fenntartható. Pedig egyedülálló volt az ajánlatunk: minden jegyvásárló kapott egy plakátot, és nagyvászon vetítettünk olyan filmeket magyar felirattal, mint a *Mi időnk* Carlos Reygadas-tól, *A klub* Pablo Larraíntól, vagy *A bűn érintése* Jia Zhangkétől, de esélyünk sem volt arra, hogy a bevételek meghaladják a költségeket. Drága volt egy alkalomra idehozni a filmeket, drága volt magyar feliratot készíttetni hozzá, a mozinak pedig előre ki kellett fizetnünk a több százezer forintos terembérlést. Ha a jogtulajdonos, a labor, a mozi és a nyomda is enged egy kicsit, talán több esélyünk lett volna, ám ők nem voltak oly lelkesek, mint mi. Ezért is tartom fontosnak az összefogást, hogy ahol tudjuk, segítsük egymást. Nincs optimista képem arról, hogy milyen közönséget szervezni Magyarországon, de meg kell próbálni, mert nem maradt más választásunk.

LISZKA TAMÁS (Budapest Film)

• *Nehéz ennél pechesebb kezdést elképzelni. Alighogy kineveztek a Budapest Film élére, be kellett zárni a mozikat.*

Ráadásul az egyik első interjúmban azt mondtam, hogy vége a mozibezárásoknak, mert ennél atomibb szintre már nem zsugorodhat a budapesti művészmozi-hálózat, és ha azt olvassák, hogy bezártak mozik, akkor már biztos nem én vagyok a vezérigazgató. Nyilván nagyon rossz ez az időszak, de most se tudom elképzelni azt, hogy mozik véglegesen megszűnjenek. Kinyitunk, amint véget ért a járványszéles, és visszatérünk a tervezett bővülési programra is.

• *Milyen új, alternatív forgalmazási módszerekhez tudtok folyamodni a járványhelyzetben?*

Eldöntöttük a Budapest Távmozit a film.artmozi.hu-n, ahol mind az öt artmozinkban napi 2 vetítést tartunk, amelyekre induláskor 990 forintért lehet jegyet vásárolni. Amennyire lehet, igyekszünk online reprodukálni a mozizás élményét: az emailben kapott távmozijeggyel a vetítés előtt egy órával be lehet lépni a virtuális moziba, ahol egy társalgóban – chatszobában – beszélgethetnek az emberek az adott moziba járókkal. A chatet a jegyszedőink moderálják, a vetítést pedig élőben indítja el egy-egy mozigépész, tehát aki késik, az lemarad a filmről.

• *Elképzelted, hogy a járvány lecsengésével is megmaradjon valamilyen formában a távmozizás?*

A streaming erősödik, és erre a járvány most rádobott még egy lapáttal. Nálunk is: a Filmintézet a „magyar Netflixet”, a művészfilm-forgalmazók a CineGo-t indítják el. Mi is megtartottunk néhány filmfesztivált online, de a streaming-piacra nem szeretnék beszállni, mert nem akarok a Netflixszel, az HBO GO-val és főleg a CineGo-val versenyezni.

• *Sokan aggódnak, hogy a járvány alatt a streaming végleg elszípkázhatja a nézőket a mozi elől.*

A Budapest Film vezetőségében is felmerült, hogy a távmozival magunk alatt vágjuk a fát, mert azt a kevés embert is átszoktatjuk a netre, aki eddig a mozit választotta. De az az érv bizonyult súlyosabbnak, hogy ezek az emberek most amúgy is rákényszerülnek az internetes filmnézésre, és akkor legalább nálunk, moziszerűen nézzék a filmeket. Abban bízom, hogy ez a túlélési gyakorlat összekovácsolja a mozikat és a közönségüket. A streaminggel ez a közösségi élmény tud csak versenyre kelni. A Netflixen egyedül vagy szűk baráti körben nézel filmeket, de úgy nem ugyanazt a filmet látod, mint amikor 50 vadidegen emberrel egyszerre nevettek fel egy poénon, egyszerre dermed meg a véretek, és hangolódik össze a szívdobogásotok. Ezt csak a mozi tudja, semmi más.

• *Felmerült az is, hogy a moziknak is be kéne szállniuk a közösségépítésbe. Ha jól tudom, neked is vannak hasonló terveid.*

Én elsősorban a moziba járást mint műfajt szeretném reklámozni. Ráférne erre a városra, ha a saját tulajdonú mozijai közvetlenebb, élettelibb kulturális terek lennének, nem csupán passzív vetítőhelyek. A Budapest Film az elmúlt időkben nem akart hangosabb lenni egy-egy film kapcsán a forgalmazónál, mert az ő dolguk reklámozni a filmeket, ők kapnak erre támogatást, de ettől függetlenül szeretnénk személyesebb élménynyé tenni a mozizást.

• *Hogyan?*

Úgy, hogy még jobban kihangsúlyozzuk a mozijaink személyes arculatát. Mindegyik mozinak saját lelke és közönsége van. A Puskin patinás, színházaszerű mozi, a Toldi underground, bevállalós, a Művész a cinefreak Mekkája, a Corvin egy elvarázsolt kastély, a Tabán és a Kino pedig két kis ékszerdoboz,

amelyben olyan filmet nézni, mintha egy gazdag ismerősünk lakásmozijában lennénk. Ezekre a tulajdonságokra szeretnénk ráerősíteni. Ha átfogó döntést kell hozni, én mindig az egyes mozi arculatát részesítem előnyben, és nem az egységesítést. Például minden moziban lecserélünk sok poszterhelyet digitális plakátokra. Kivéve a Puskinban, mert a stukkókkal teli, elegáns terekbe nem illelnének a villogó felületek.

• *Amerikában minireneszánszkat élnek az autósmozik. Lesz Budapestnek is autós-mozija?*

Ha februárban kérdezed, azt mondom, szó sem lehet róla, mert így is elég kicsi van a városban, de most már nyitottabb vagyok rá. Egyelőre keressük a megfelelő helyszínt. Gondolkodom azon is, hogy az igazgatói pályázatomban beígért pop-up kertmozikat hogyan és mikortól lehetne megvalósítani.

• *Milyen rendszerszintű hatást gyakorolhat a járvány a filmiparra?*

Nem vagyok benne biztos, hogy a járványra adott reakciók és változások hosszú távon is megmaradnak. Még olyan nagy filmfesztiválok is elmaradhatnak idén, mint Cannes vagy Veneza, de nem tudom elképzelni, hogy végleg átköltözzenek a digitális térbe. A filmfesztiváloknak és a moziknak is a személyes találkozás a leglényesebb eleme. Az ember nem azért megy Cannes-ba, mert szereti égetni a pénzt, és egy félnégyzetméteres pinceszobáért is csillagászati összegeket kifizetni, hanem mert jelen akar lenni egy film első vetítésén, találkozni a rendezővel, a sztárokkal és a szakmabeliekkel. A fesztiválokra szükségünk lesz a kapcsolatépítés és a filmforgalmazási rendszer fenntartása, a mozira pedig a kollektív élmények miatt. Lehet, hogy kicsit rongyosabbak leszünk a járvány után, de sokkal erősebb lesz a közösség: jobban fognak örülni egymásnak a nézők és a mozisok. Mi nagyon várjuk azt a napot, amelyben újra vetíthetünk. •